

STRESZCZENIE

Niniejsza praca ma na celu przedstawienie systemowych rozwiązań dotyczących troski o prezbitera seniora w świetle prawodawstwa Kościoła powszechnego oraz obowiązującego w polskich diecezjach a także szeroko pojętą refleksję odnośnie duchowego wsparcia prezbiterów seniorów.

W związku z tym sformułowano następujące pytania badawcze: *Jak troska o prezbitera seniora została uregulowana w prawie powszechnym Kościoła łacińskiego? Czy kapłani w Polsce mają zapewniony godny byt, opiekę zarówno materialną jak i duchową i mogą spokojnie przeżyć swoją „jesień życia”? Czy mają możliwości dalszego rozwoju oraz czynnego udziału w życiu Kościoła i społeczeństwa? Czy w Kościele w Polsce jest ustanowiony program opieki nad księżmi seniorami? Czy wszyscy mają takie same możliwości zaspakajania potrzeb - od tych podstawowych po bardziej zaawansowane? Czy metropolie mają wyznaczone wspólne cele i program dotyczący księży emerytów? Czy w Polsce jest powołana specjalna instytucja kościelna zajmująca się wyłącznie sprawami księży seniorów?*

Autor oparł się nie tylko na dokumentach pozyskanych w poszczególnych polskich diecezjach oraz na literaturze skoncentrowanej na kościelnym prawie powszechnym i partykularnym, ale także na informacjach pozyskanych bezpośrednio od kompetentnych i dobrze poinformowanych osób służących w opisywanych diecezjach.

Niniejsza rozprawa została podzielona na trzy rozdziały, które zostały poprzedzone spisem treści, wykazem skrótów oraz wstępem. Pierwsza część pracy rozpoczyna się od przedstawienia pojęć, takich jak prezbiter diecezjalny, prezbiter senior, pojęcie troski oraz inkardynacji. Opisano także charakter relacji prezbitera z biskupem oraz przedstawiono pięć przyczyn przejścia prezbitera na emeryturę.

Przeanalizowano jak (zdefiniowana wyżej) troska o prezbitera seniora została uregulowana na kanwie prawa powszechnego. Podmiotami, które w prawie powszechnym i partykularnym zobowiązane są do troski o prezbiterów seniorów są: biskupi diecezjalni, duchowieństwo diecezjalne oraz wierni świeccy. Natomiast w kontekście tytułu niniejszej rozprawy, jednym z najważniejszych zagadnień było sprecyzowanie, w jaki sposób jest realizowane zobowiązanie do troski o prezbiterów seniorów.

Drugi rozdział pracy koncentruje się na praktycznym wymiarze realizacji troski o wymiar duchowy i duszpasterski prezbitera seniora. Troska taka wyraża się przede wszystkim: we wsparciu duchowym współbraci w kapłaństwie; w umożliwieniu kapłanom seniorom dalszych posług kapłańskich (nauczanie, uświęcanie i pasterzowanie) czy w uczestnictwie w organach kolegialnych w Kościele partykularnym, takich jak Rada Kapłańska, Kolegium Konsultorów, Rada Domu Seniora (Emeryta) czy Kapituła Katedralna lub Kolegiacka.

Trzeci rozdział prezentuje praktyczną realizację troski o wymiar ludzki i materialny prezbitera seniora opracowaną na podstawie dokumentów prawa partykularnego poszczególnych diecezji oraz na bazie informacji zebranych od przedstawicieli tychże jednostek kościelnych. W części tej przeanalizowano uregulowania poszczególnych diecezji w kwestii zamieszkania, wsparcia finansowego oraz wypełnienia ostatniej woli prezbitera seniora.

Finalnie, po dokonanej analizie sytuacji materialno-bytowej prezbiterów seniorów poszczególnych diecezji można wysunąć wniosek, że w podstawowym zakresie emerytowani kapłani mają zapewniony podstawowy byt oraz opiekę materialną. W kwestiach finansowego zabezpieczenia warto podkreślić, że emerytowani prezbiterzy podlegają pod polskie prawo: poza sprawowaniem posługi pracują zatrudnieni na umowę, odprowadzają podatki i z tego tytułu przysługuje im państwowa emerytura oraz renta. Dodatkowo w wielu diecezjach funkcjonują fundusze wzajemnej pomocy kapłańskiej, które działając dzięki regularnym składkom prezbiterów umożliwiają im uzyskanie regularnego wsparcia finansowego na emeryturze lub jednorazowego wsparcia w razie poważnej choroby lub niezdolności do samodzielnego funkcjonowania. W niektórych diecezjach funkcjonuje także emerytura kapłańska, aczkolwiek tego typu świadczenie nie jest czymś powszechnym w Kościele w Polsce. Zabezpieczenie emerytalno-bytowe emerytowanych prezbiterów pozwala więc na skromne życie na przyzwoitym poziomie, jednakże w przypadku ciężkiej choroby czy kosztownego leczenia dodatkowe wsparcie finansowe z funduszu pomocy wzajemnej czy też od innych kapłanów może okazać się niezbędne.

Należy wyraźnie podkreślić, iż w praktyce poszczególne metropolie, archidiecezje i diecezje nie mają wyznaczonych jasnych wytycznych w kontekście troski o prezbiterów seniorów. Na poziomie Konferencji Episkopatu Polski nie wypracowano (nawet ogólnych) standardów troski i opieki nad księżmi emerytami.

Nie powołano także żadnej instytucji kościelnej, która takie wytyczne czy mogłaby wypracować. Zatem dokumenty takie jak „Droga formacji presbiterów w Polsce. *Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia*” są niezbędne tworząc standardy formacji kapłańskiej presbiterów, jednakże nie zaspokajają wystarczająco potrzeb emerytowanych księży.